

11.6.2010

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Hallinnon kehittämisosasto
VAHTI

Viite: lausuntopyyntö VM047:00/2007

LAUSUNTOPYYNTÖ KOSKIEN LUONNOSTA VALTIONHALLINNON TIETOTURVALLISUUDEN KEHITYSOHJELMAKSI

Lausuntonaan Valtiokonttori toteaa, että valtiotasoinen yhteisesti hyväksytty kehitysohjelma on tarpeellinen. Kehitysohjelmaluonnoksessa on korostettu valtiotasoinen tietoturvallisuuden kokonaiskuvan ja ohjaavan normiston puuttumista, joista myös Valtiokonttori on samaa mieltä. Kehitysohjelmasta ei kuitenkaan ilmene riittävästi toimintaympäristön ja sidosryhmien muutoksia käsittelevä analyysi johtopäätöksineen, joka kuvaisi sen, millaiseen tietoyhteiskunnan ja valtiohallinnon tulevaisuuteen kehitysohjelmaa ollaan rakentamassa. Konsernitasoinen lähestymiskulma on kuitenkin otettu ohjelmassa huomioon. Valtiokonttori katsoo, että tietoturvallisuuden kehitysohjelma tarkennettuna mahdollistaa nykyistä paremmin valtiokonsernin, hallinnonalojen ja virastojen tietoturvallisuuden kehittämisen tulevaisuuden tarpeita ajatellen.

Kehitysohjelmaluonnoksessa tietoturvallisuutta perustellaan pääosin tietoturvallisuusuhilla ja kustannussäästöillä. Kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille tarjottavien valtiohallinnon palveluiden ja niitä tukevien ict-ratkaisujen ja -palveluiden liittyvän tietoturvallisuuden merkitys on varmistaa kansalaisille luotettavat ja turvalliset verkko- ja sähköisen asiointin palvelut sekä valtion eri toimijoiden tehtävien laadukas toteuttaminen. Näitä tulisi ohjelmassa enemmän korostaa, jolloin tietoturvallisuuden merkitys voidaan paremmin ottaa huomioon toiminnallisen lainsäädännön valmistelussa sekä valtiohallinnon kehittämisessä ja johtamisessa. Samoin tietoturvallisuuden kehittämisen vaatimat lisäresurssit ja lisäosaaminen voidaan paremmin perustella.

Valtiokonttorissa toimiva Valtion IT-palvelukeskus on keskeinen toimija VAHTIn valtiohallinnon tietoturvallisuuden kehitysohjelmassa. Valtion IT-palvelukeskus on tehnyt Valtiovarainministeriölle hanke-esityksen siitä, kuinka sen tulisi osittain edesauttaa kehitysohjelmassa mainittuja osa-alueita.

1) Valtiokonttorin kannanotot ja ehdotukset kehitysohjelman sisältöön, toimenpiteisiin, painotuksiin ja toimeenpanoon

Tietoturvallisuuden konserniohjauksella ja johtamisella kyetään tuottamaan laadukkaampia ja luotettavampia valtion palveluja kuin nykyisellä hajautetulla mallilla. Tämä edellyttää kuitenkin kaikilta toimijoilta riittävää sitoutumista ja resursointia. Tehtävien ratkaisujen tulee olla selkeitä ja niiden tulee vastata palvelujen käyttäjien tarpeita. Konserniohjauksen sekä hallinnonalojen vastuut tulee myös selkeästi määritellä, sillä valtion hallinnonaloilla ja virastoilla säilyy edelleen vastuu oman toimintansa tietoturvallisesta toteuttamisesta – turvallisuutta ei voi ulkoistaa. Sen vuoksi myös hallinnonaloilla ja virastoissa tulee säilyttää riittävä tietoturvaosaaminen eikä mahdollisesti muualta vapautuvista resursseista tule

"pakkokouluttaa" tietoturva-asiantuntijoita, vaan hyvä tietoturvallisuuden ylläpitäminen edellyttää motivoitunutta alan asiantuntijaa.

Tietoturvallisuuden kehittämisohjelmalle on merkittävä tarve erityisesti sen johdosta, että tietoturva-asetus, tietoturvasotot sekä ict-varautumiseen liittyvät asiat edellyttävät kehittämistä useilla tietoturvallisuuden ja muilla organisaation toiminta-aloilla. Em. asioiden edistäminen tulee tehdä kehittämällä yhteisiä, näitä toiminnallisuuksia edistäviä palveluita, käynnistämällä yhteishankkeita sekä vahvistamalla niiden toimijoiden roolia, joilla on mahdollisuus tarjota valtionhallintoon yhteisiä palveluita tietoturvallisuuden kehittämiseksi. Valtion IT-palvelukeskuksen tietoturvapalveluilla on mielestämme selkeä rooli useissa kehitysohjelman osa-alueissa joko päävastuullisena tai osavastuullisena toimijana.

Kehittämisohjelman painopisteeksi ehdotetaan mm. "riskienhallinta ja varautuminen", jotka ovat varsin laajoja kokonaisuuksia ja joihin tietoturvallisuus osana kuuluu. Niitä jo kehitetään ja ohjataan muissa yhteyksissä, joten tässä kehitysohjelmassa on syytä välttää päällekkäistä työtä ja keskittyä vain tietoturvallisuusosioihin ja varmistaa luonteva yhteistyö muiden toimintojen ja ohjelmien kanssa.

Eryteisesti kohdan 5.2.2.1 "Käyttäjien ja käyttöoikeuksien hallintaprosessien kehittäminen" osalta Valtion IT-palvelukeskus esittää, että Valtiovarainministeriö käynnistää tätä koskevan esiselvityshankkeen. Valtion IT-palvelukeskus on tehnyt kehitteillä olevien palveluiden (Kieku, Valda, Virtu) yhteydessä selvityksiä siitä, kuinka tärkeää olisi saada aikaiseksi nyt syntyvän Kieku-tietojärjestelmästä saatavan tiedon pohjalta valtionhallinnon keskitetty käyttövaltuuksien- ja oikeuksienhallintaa sekä osittain pääsynvalvontaa tukeva kokonaisratkaisu.

Kehitysohjelman luettavuuteen on syytä kiinnittää huomiota. Luonnos on tässä vaiheessa varsin pitkä, otsikot ja sisältö eivät kaikilta osin vastaa toisiaan, teksteissä on jonkin verran toistoa ja jotkin lauserakenteet ovat vaikeasti ymmärrettävissä. Yhteenvedossa mainituille tämän ja seuraavan hallituskauden kehitysohjelmille ei sisällysluettelosta löydy omaa selkeää kappalettaan. Luettavuutta lisäisi myös, jos kehitysohjelman alkuun tuotaisiin yhteenvetotyyppisesti selkeä, tiivistetty (graafinen) näkemys lukujen neljä ja viisi kehityskohteista kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Samoin keskeisten toimenpiteiden ja keskeisten tulosten yhteyttä toisiinsa tulisi selkeyttää.

Valtiokonttorin näkemyksen mukaan vastuu tietoturvallisuusasioista pitää paremmin olla organisaation johdolla ja tässä heillä tulee olla tietoturva-asiantuntemusta tukenaan. Valtionhallinto tarvitsee keskitetyemmän konsernitason resurssoinnin tietoturvallisuuteen. Valtiokonttori esittää harkittavaksi, onko keskitetyn osaamisen sijoituspaikka ministeriö- vai virastotaso.

Tarkastusjaostolle esitetyt tehtävät tulisi arvioida suhteessa hallinnonalojen ja virastojen johtoon, sisäiseen tarkastukseen, valtioneuvoston controller-toimintoon ja sen asettamaan riskienhallinnan neuvottelukuntaan sekä valtiontalouden tarkastusviraston toimintaan. Valtiokonttori ei ole vakuuttunut erillisen tietoturvallisuuden tarkastusjaoston tarpeellisuudesta.

2) Valtiokonttorin nykyiset edellytykset ja valmiudet kehitysohjelman toimeenpanoon ja yhteistyöhön

Valtiokonttorissa aloitetaan tietoturvasojen käyttöönottoprojekti vuoden 2010 aikana. Kehitysohjelmassa on paljon liittymäkohtia tähän, joten Valtiokonttorilla hyvät valmiudet kehitysohjelman toimeenpanoon. Tärkeää on, että kehitysohjelma vastaa tietoturvasuojien asetusten ja siihen liittyvän ohjeen vaatimuksia.

Valtion IT-palvelukeskus käynnistää oman hankkeen tietoturvasuojien hallintajärjestelmän kehittämiseksi ja sen sertifiointiksi ISO 27001-standardia vastaan vuoden 2013 loppuun mennessä. Osana tätä hanketta Valtion IT-palvelukeskus kehittää omaa toimintaansa siten, että esimerkiksi useimpiin kehittämissuunnitelmissa oleviin osa-alueisiin kehitetään ratkaisuja, jotka joko suoraan tai välillisesti edesauttavat kehittämissuunnitelmissa esitettyjä asioita.

3) Kehitysohjelman hyödyt Valtiokonttorin kannalta

Valtiokonttorilla on merkittävä rooli valtion konsernitason palveluiden kehittämisessä ja toteuttamisessa. Konserniohjeilla ja selkeästi linjatuilla tietoturvasuojien vaatimuksilla ja – käytännöllillä on mahdollista paremmin toteuttaa laadukkaita ja luotettavia Valtiokonttorin omia ja koko valtionhallinnon tietohallintopalveluita kuin nykyisillä hajautetuilla toimintamalleilla.

4) Kehitysohjelman toimeenpanon edellyttämät toimenpiteet sekä resurssi- ja kustannusvaikutukset Valtiokonttorissa

Tietoturvasuojien käyttöönottoprojekti edellyttää alkuvaiheessa yhden tietoturvasuojien asiantuntijan lisärekrytoinnin Valtiokonttorin Riskienhallintaan sekä mahdollisesti tilapäisiä lisäresursseja toimialayksiköihin. Näillä resursseilla pystytään toteuttamaan monet kehitysohjelman toimenpiteet Valtiokonttorin omassa toiminnassa.

Valtiokonttori on tehnyt Valtiovarainministeriölle esityksen siitä, kuinka se voisi toteuttaa niitä kehitysohjelmassa kuvattuja osa-alueita, joille Valtion IT-palvelukeskuksessa on jo kehittynyt palveluita (auditointi- ja asiantuntijapalvelut) tai joita on jo lähdetty muuten kehittämään (riskienhallinta, koulutus, jatkuvuus ja toipuminen) tai jotka muuten olisivat kustannustehokkaasti toteutettavissa käyttäen Valtiokonttorin palveluita ja tietojärjestelmiä (Netra, tietoturvasuojien raportointi ja mittaaminen)

5) Valtiokonttorin ilmoitukset organisaation omista osallistumisista hankkeisiin ja kehityskohdetason valtiotasoisien yhteistyön toteuttamiseen ja kohdekohtaiset yhteyshenkilöt

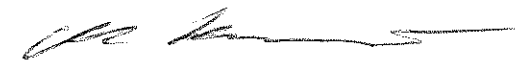
Valtiokonttori on kiinnostunut osallistumaan konsernitason riskienhallinnan ja tietoturvasuojien kehittämiseen yhdessä valtiovarainministeriön kanssa erikseen sovittavalla tavalla resurssiensa puitteissa.

Yksittäisen viraston kannalta kehitysohjelman hankkeisiin osallistuminen edellyttää merkittävää priorisointia sen osalta, mihin sillä olemassa olevien tietoturvasuojien osalta on mahdollista osallistua. Valtion IT-palvelukeskus tulee tarjoamaan ohjelman alkuvaiheesta lähtien VN/ministeriö-asiakkailleen tietoturvasuojien kehittämis-/asiantuntijapalvelua, josta organisaatio voi hankkia Valtion IT-palvelukeskukseen rekrytoitua virkasuhteessa

toimivan tietoturva-asiantuntijan kehittämään organisaation tietoturvallisuutta. Mikäli palvelua pidetään tarpeellisena, niin Valtion IT-palvelukeskuksen on mahdollista laajentaa sitä koskemaan kaikkia sen asiakkaita..

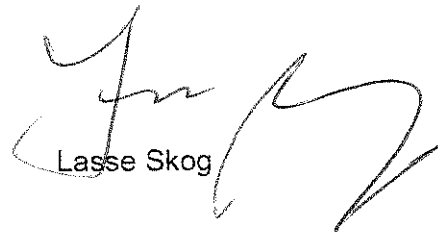
Valtiokonttorin osalta yhteyshenkilönä toimii riskienhallintajohtaja Juha Pietarinen (etunimi.sukunimi@valtiokonttori.fi) ja Valtion IT-palvelukeskuksen osalta tietoturvapääällikkö oto, johtava asiantuntija Kimmo Rousku (etunimi.sukunimi@valtiokonttori.fi), jonka kautta koordinoidaan Valtion IT-palvelukeskuksen osallistuminen tuleviin kehitysohjelman hankkeisiin.

Pääjohtajan sijaisena
Toimialajohtaja

Mikko Kangaspunta

Tietohallintojohtaja

Lasse Skog